

IZMEĐU RATA I MIRA

Sarajevo u prelomnim godinama 20. stoljeća

EDICIJA ZBORNICI

Knjiga 10

Izdavač:

Udruženje za modernu historiju/ Udruga za modernu povijest
Sarajevo

Za izdavača:

Husnija Kamberović

Urednik:

Husnija Kamberović

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

94(497.6 Sarajevo)''19''(082)

IZMEĐU rata i mira : Sarajevo u prelomnim godinama 20. stoljeća : zbornik radova / [urednik Husnija Kamberović]. - Sarajevo : Udruženje za modernu historiju, UMHS, 2020. - 200 str. : ilustr. ; 25 cm. - (Edicija Zbornici ; knj. 10)

Bibliografija uz sve radove ; bibliografske i druge bilješke uz tekst. - Summaries.

ISBN 978-9926-477-01-1

COBISS.BH-ID 38424582

IZMEĐU RATA I MIRA

Sarajevo u prelomnim godinama 20. stoljeća

ZBORNİK RADOVA

Sarajevo, 2020.

SADRŽAJ

Predgovor	7
------------------------	----------

Husnija Kamberović

Nasilje kao sudbina? Sarajevo na razmeđu carstava i država u 20. stoljeću	9
--	----------

Enes S. Omerović

Je li Sarajevo što je nekad bilo?	29
--	-----------

Minela Radušić

Proljeće u znaku promjena: Sarajevo 1941. godine.....	51
--	-----------

Vera Katz

Iz povijest Sarajeva kroz prizmu proslave Dana Oslobođenja u godinama popisa stanovništva (1948.-1991.)	71
--	-----------

Aida Ličina Ramić

Transformacija Sarajeva 1970-ih: neki aspekti razvoja grada.....	117
---	------------

Merisa Karović Babić

Sarajevske barikade: karakazan i mišolovka. Okruženje sa „sve četiri strane sveta“	133
---	------------

Edin Omerčić

Na kraju vijeka, na kraju svijeta – Sarajevo 1995-1996.	169
---	------------

PREDGOVOR

Literatura o prošlosti Sarajeva je brojna i gotovo da nema nepoznanica iz njegove historije. Različite interpretacije nekih povijesnih događaja su sasvim razumljiva posljedica razvoja historijske nauke. Ipak, atentat 1914, Olimpijada 1984. ili opsada grada 1992. godine su prve asocijacije većine stranaca prilikom susreta sa Sarajevom. Činjenica je da su ti događaji obilježili historiju grada u 20. stoljeću: Atentat je otvorio vrata raspadu Habsburške monarhije, što će se desiti na kraju Prvoga svjetskog rata 1918, kada je Sarajevo ušlo u sastav jugoslavenske države. Mnogi se slažu u ocjenama da je Sarajevo u razdoblju između dva svjetska rata stagniralo u svom razvoju. Jugoslavenska država se raspala 1941, da bi na kraju Drugog svjetskog rata bila obnovljena, ali na novim temeljima, koji su ostavljali mogućnost za brzi razvoj Sarajeva. Tada je grad dostigao veliki stupanj modernizacije, urbanizirao se, prostorno proširio, organizirao Zimske olimpijske igre 1984, koje su u svijetu vrlo pozitivno ocijenjene, ali se samo nakon nekoliko godina od olimpijskog veselja grad suočio sa strašnim nasiljem i ratnim razaranjima. U ovom zborniku radova pokušavamo objasniti kako se grad suočavao sa tim izazovima na razmeđu rata i mira, kako je izlazio na kraj sa talasima nasilja koji su se pojavljivali u svim tim prelomnim godinama 20. stoljeća i kakve je socijalne i demografske promjene doživljavao tokom 20. stoljeća.

Zbornik sadrži sedam radova, nastalih u okviru dva projekta koja je tokom 2017. i 2018. podržalo Kantonalno Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade u Sarajevu. U prvom radu Husnija Kamberović pokušava objasniti motive nasilja s kojim se Sarajevo suočavalo u prelomnim godinama 20. stoljeća. Zaključak je da su nasilja 1914. i 1941. bila etnički motivirana, dok su krajem Prvog i krajem Drugog svjetskog rata nasilja ili izostala ili ukoliko su se i dešavala imala su više socijalne (1918.) i ideološke (1945.) motive. Krajem 20. stoljeća Sarajevo se 1992. i 1996. ponovo suočilo sa nasiljem koje je bilo etnički motivirano.

Enes S. Omerović se bavi problemom Sarajeva 1918 godine. Na temelju izvora i literature, Omerović pokazuje kakvo je stanje vladalo u gradu, kakav je odnos jugoslavenskih vlasti prema simbolima Habsburške monarhije i austrougarskom naslijeđu, te kako se od početnog entuzijazma Sarajlija prema novoj državi, postepeno

pojavljaju političke podjele praćene pogoršanjem međunacionalnih odnosa u gradu. Minela Radušić istražuje koliko je 1941. bila ključna za Sarajevo i koliko je uspostava nove vlasti Nezavisne Države Hrvatske utjecala na promjenu svakodnevice običnih ljudi. Autorica je pokazala i kako je građena nova slika Sarajeva u propagandnoj mašineriji NDH, ponajviše koristeći pisanja *Sarajevskog novog lista*.

Velikim promjenama u Sarajevu poslije Drugog svjetskog rata bavi se Vera Katz. Autorica kroz analizu proslava *Dana Oslobođenja* 6. aprila pokazuje ne samo kako je građeno novo društvo, nego i kako se grad stvarno demografski razvijao. Prateći način obilježavanja 6. aprila u godinama popisa stanovništva (1948, 1953, 1961, 1971, 1981, i 1991) autorica je pružila upečatljivu sliku jednog vremena u kojem je Sarajevo doživjelo velike urbane i socijalne promjene, o čemu opširnije piše Aida Ličina Ramić, koja istražuje transformacije grada tokom 1970-ih godina. Akcenat je na demografskim, prostornim i urbanim promjenama, koje su se pojavile kao realna podloga za uspješnu organizaciju Olimpijskih igara 1984. godine.

Merisa Karović u svom radu pokazuje kontekst nasilja kojem je Sarajevo bilo izloženo u proljeće 1992. godine. Autorica detaljno analizira izvore, pokazuje kakvu je ulogu JNA imala u stavljanju Sarajeva pod opsadu, zašto su čelnici SDS planirali podjelu grada, kako je došlo do prvih barikada nakon referenduma 1. marta 1992. i kako se obruč oko Sarajeva zatezao sve do potpune blokade 2. maja 1992. godine.

Edin Omerčić je u svom radu pokazao kako se obruč opsade grada razbijao tokom 1996. godine. Autor je pokazao kakvo je stanje početkom 1996. vladalo u dijelovima grada koji su za vrijeme rata bili pod okupacijom (Grbavica, Ilidža, Vogošća), a sada su trebali biti reintegrirani u grad. Zaključak je da je grad definitivno uklonio opsadu kada su federalne policijske snage u procesu reintegracije grada 29. februara 1996. iz pravca Vogošće krenule prema Ilijašu i vratile tu općinu u sastav Sarajeva.

Ovim zbornikom želimo pokazati s kakvim se sve izazovima Sarajevo suočavalo u prelomnim godinama 20. stoljeća. Puno je simbolike u 6. aprilu: toga datuma su 1941. njemački avioni bombardirali grad, a partizani ga definitivno oslobodili 1945. godine; tog datuma je 1992. grad napadnut, ali je i pružio snažan otpor. Nekako s proljeća, u aprilu, Sarajevo se suočavalo sa velikim izazovima i, barem do sada, uvijek izlazilo kao pobjednik. Neka i ovaj zbornik svjedoči o tim pobjedama. Sarajevo, 6. april 2020.

Husnija Kamberović